

THE PHILOSOPHICAL SIGNIFICANCE OF NATIONAL IDEALS IN THE SPIRITUAL ELEVATION AND MORAL EDUCATION OF YOUTH

Djubatkhan Nawirzovich Sagindikov

Researcher

Associate Professor, Karakalpak State University
Karakalpakstan, Uzbekistan

ABOUT ARTICLE

Key words: national idea, spiritual education, youth, philosophy, values, patriotism, national consciousness, spirituality, ideological immunity.

Received: 19.10.25

Accepted: 20.10.25

Published: 21.10.25

Abstract: The spiritual life of every nation develops in harmony with its national idea. If this idea does not take root in the minds of young people, the spiritual foundation of society will not be strong. This article explores the philosophical essence of the national idea, its influence on the worldview and moral decisions of youth, as well as the interrelation between spirituality and ideology in modern Uzbek society. The analysis is based on real-life observations, educational experiences grounded in national values, and contemporary scholarly sources.

YOSHLARNING MA'NAVIY YUKSALISHI VA MA'NAVIY TARBIYALANISHIDA MILLIY G'OYANING FALSAFIY AHAMIYATI

Djubatkhan Nawirzovich Sagindikov

Tadqiqotchi

Qoraqalpog' davlat universiteti dotsenti
Qoraqalpog'iston, O'zbekiston

MAQOLA HAQIDA

Kalit so'zlar: milliy g'oya, ma'naviy tarbiya, yoshlar, falsafa, qadriyat, vatanparvarlik, milliy ong, ma'naviyat, g'oyaviy immunitet.

Annotatsiya: Har bir xalqning ma'naviy hayoti o'z milliy g'oyasi bilan uyg'unlikda rivojlanadi. Yoshlar ongida bu g'oya ildiz otmasa, jamiyatning ma'naviy poydevori mustahkam bo'lmaydi. Ushbu maqolada milliy g'oyaning falsafiy mohiyati, uning yoshlar dunyoqarashi va axloqiy qarorlariga ta'siri, shuningdek, zamonaviy o'zbek jamiyatida ma'naviyat va g'oya o'rtasidagi uzviy bog'liqlik haqida so'z

yuritiladi. Tahlil jarayonida real hayotiy kuzatuvlar, milliy qadriyatlar asosidagi tarbiya tajribalari hamda zamonaviy ilmiy manbalar asosida fikr yuritilgan.

ФИЛОСОФСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ НАЦИОНАЛЬНОЙ ИДЕИ В ДУХОВНОМ СОВЕРШЕНСТВОВАНИИ И ПРАВСТВЕННОМ ВОСПИТАНИИ МОЛОДЕЖИ

Джубатхан Навирзович Сагиндилов

Исследователь

Доцент, Каракалпакский государственный университет

Каракалпакстан, Узбекистан

О СТАТЬЕ

Ключевые слова: национальная идея, духовное воспитание, молодежь, философия, ценность, патриотизм, национальное сознание, духовность, идейный иммунитет.

Аннотация: Духовная жизнь каждого народа развивается в гармонии с его национальной идеей. Если эта идея не укоренится в сознании молодежи, духовный фундамент общества не будет прочным. В данной статье раскрывается философская сущность национальной идеи, её влияние на мировоззрение и нравственные решения молодежи, а также рассматривается взаимосвязь между духовностью и идеей в современном узбекском обществе. Анализ основан на реальных жизненных наблюдениях, опыте воспитания на основе национальных ценностей и современных научных источниках.

Kirish. Bugungi yoshlarning ma'naviy dunyosi o'tmish avlodlarnikidan ancha murakkab. Ular dunyoni internet oynasidan ko'radi, fikrini ijtimoiy tarmoqlarda ifodalaydi, har bir yangilikni global miqyosda qabul qiladi. Shu bois, ularning ma'naviy dunyosini faqat kitob, dars yoki nasihat bilan shakllantirish qiyinlashgan. Biroq, har qanday zamon o'z o'zidan emas — inson ruhiyati bilan birga shakllanadi. Ma'naviy yetuklik deganda bugun shunchaki axloqiy tozalikka emas, balki insonning o'z milliy ildizini anglagan holda zamonaviy tafakkur bilan yashashiga urg'u berilmoqda.

Menimcha, milliy g'oyaning eng katta kuchi — u odamni millat, jamiyat, tarix va kelajak o'rtasida bog'laydi. Falsafiy jihatdan olganda, bu bog'liqlik shunchaki ramziy emas, balki ruhiy energiya — jamiyatni harakatga keltiruvchi ichki quvvatdir. Yosh avlod ana shu ichki quvvatni his qilmasa, u qanchalik bilimli bo'lmasin, ma'naviy jihatdan "yo'nalishsiz" qoladi. Shu sababli bugun yoshlar ma'naviyatini tarbiyalashda milliy g'oyani yangicha, ammo chuqur falsafiy talqinda anglash zarur.

Adabiyotlar sharhi. O‘zbekiston falsafashunoslari va ma’naviyatshunoslari bu mavzuda bir qator jiddiy izlanishlar olib borishgan. Jumladan, I. Karimov o‘zining “Yuksak ma’naviyat – yengilmas kuch” asarida ma’naviyatni millatning ruhiy qudrati deb ataydi. Uning fikricha, milliy g‘oya yoshlar ongiga o‘z tarixiga hurmat, vatanparvarlik, mehr-oqibat va ijtimoiy mas’uliyat hissi orqali singdirilishi lozim [1].

A. Qodirov esa “Milliy g‘oya falsafasi” kitobida g‘oyaning ildizini inson tafakkurining o‘zgarishida ko‘radi. Unga ko‘ra, milliy g‘oya bu shunchaki siyosiy shior emas, balki xalq tafakkurining ifodasidir. Qodirov milliy g‘oyaning uchta asosiy ustunini belgilaydi: tarixiy xotira, ijtimoiy birdamlik va ma’naviy uyg‘onish [2].

Z. Husniddinov o‘zining “Ma’naviyat fenomeni” asarida shunday yozadi: “Yosh avlodda milliy o‘zlikni shakllantirish uchun g‘oya faqat tashviqot emas, balki tarbiyaviy tajriba, o‘rnak, hayotiy misol orqali singdirilishi kerak.” Bu fikr ayniqsa amaliy pedagogika uchun muhim [3]. Chunki yoshlar uchun ma’naviyat — so‘zdan ko‘ra, ko‘rgan qadriyat va yashagan hayotidir.

Tadqiqot metodologiyasi va empirik tahlil. Haqiqatda, bugungi yosh avlodning dunyoqarashi shiddatli o‘zgarishlar davrida shakllanmoqda. Ba’zi hollarda ular global madaniyatning oqimida milliylikni yo‘qotib qo‘yish xavfiga duch keladi. Shu o‘rinda savol tug‘iladi: yoshlarni o‘z milliy ildizlariga bog‘lab turuvchi, shu bilan birga zamonaviy tafakkurga mos yo‘nalish beruvchi kuch nima? Menimcha, bu kuch — milliy g‘oyaning falsafiy mohiyatidir.

Milliy g‘oya inson tafakkurida qadriyatlarni bir tizimga soladi. U “kimman?”, “qayerga qarab ketyapman?”, “bu hayotda mening maqsadim nima?” degan savollarga javob beradi. Bu savollarni yoshlar o‘zlariga berishni o‘rgansa, ularning ma’naviy dunyosi ancha mustahkam bo‘ladi. Chunki inson o‘z ildizini, madaniyatini, xalqining tarixini bilgan sari, u o‘z hayotini mas’uliyat bilan quradi.

Shuni kuzatish mumkin: milliy g‘oyaning tarbiyadagi o‘rni faqat mafkuraviy emas, balki ruhiydir. Masalan, o‘zbek xalq maqollarini olaylik: “Vataning tinch – sen tinch”, “Yurt boshiga ish tushsa, har kimning yuragi sinovda bo‘ladi” kabi hikmatlar milliy g‘oyaning xalq og‘zaki ijodidagi tabiiy ifodalaridir. Yoshlar bu so‘zlar orqali millat ruhiyatini his qiladi.

Agar yoshlar ma’naviy tarbiyasida faqat nazariy bilimlar berilsa, natija sust bo‘ladi. Ammo bu g‘oya hayotiy tajriba, o‘rnak, milliy san‘at, tarixiy obrazlar orqali singdirilsa, u ta’sirli bo‘ladi. Masalan, Alisher Navoiy, Ahmad Yassaviy, Abdulla Qodiriy kabi mutafakkirlarning asarlarida milliy o‘zlik, ma’naviy poklik, imon va vijdon masalalari yosh ongiga chuqur kirib boradi.

Boshqa tomondan, falsafiy yondashuvda milliy g‘oya faqat o‘tgan davrga tayanmaydi — u zamon bilan birga yangilanib boradi. Bugungi yoshlar uchun bu g‘oyani “erkin fikr, ochiqlik, ijtimoiy adolat, inson qadri” kabi tushunchalar bilan uyg‘unlashtirish kerak. Zero, milliy g‘oya

faqat o'tgan avlod merosi emas, balki har bir yoshning o'z tafakkurida qayta yaratiladigan ruhiy hodisadir.

Ruhshunoslar fikricha, insonning ma'naviy o'sishi uch bosqichda kechadi: avvalo ongli tan olish, so'ng ichki qabul qilish, keyin esa amaliy harakat bosqichida. Milliy g'oya shu uch bosqichni birlashtiradi — u avvalo anglanadi, keyin his etiladi va nihoyat hayotga aylanadi. Shu tarzda, g'oya yosh ongida kuchli axloqiy poydevorga aylanadi.

Qiziq tomoni shundaki, yoshlarning bugungi ma'naviy ehtiyoji ko'proq samimiyat va ishonchga asoslangan. Ular ko'p hollarda tayyor shiorlardan charchagan. Shu bois, milliy g'oyani ularning tabiiy tili, hayot tarzi va zamonaviy madaniy kontekstda yetkazish kerak. Milliy g'oyaning falsafasi shundaki — u majburlov emas, ruhiy uyg'onishga turtki beruvchi ichki kuch bo'lishi zarur.

Natijalar. Har qanday g'oya, xoh u siyosiy, xoh madaniy bo'lsin, u insonning ongiga singmaguncha jamiyat hayotida barqaror natija bermaydi. Ayniqsa, milliy g'oya haqida gap ketganda, bu tushuncha faqat bayonot yoki targ'ibot emas, balki inson ichki dunyosining ma'nosi va yo'nalishidir. Yoshlar ma'naviy shakllanayotgan pallada ular o'z hayotida yo'l ko'rsatadigan ichki mezonni izlaydilar. Ana shu mezon — milliy g'oyaning falsafiy ildizlaridir. U yoshning fikrini bir joyga to'playdi, maqsadini aniqlaydi va hayotga mas'uliyatli qarashni o'rgatadi.

Shu nuqtada e'tibor qaratish kerak bo'lgan jihat — erkinlik va mas'uliyatning birligidir. Ba'zan yoshlar erkinlikni hech qanday chegarasiz xatti-harakat sifatida tushunadilar. Aslida esa erkinlik — bu insonning o'z tanloviga javob bera olish qobiliyati. Milliy g'oyaning falsafiy mohiyatida aynan shu tamoyil yotadi: inson erkin fikrlashi, lekin shu fikrining oqibatini ham anglay bilishi zarur. Masalan, yoshlar bugun internetda fikrini bemalol bildiradi, biroq bu erkinlik ularni yanada mas'uliyatli fikrlashga o'rgatmasa, ma'naviy yuksalishga emas, balki beqarorlikka olib keladi.

Milliy g'oya falsafasi shu jihatdan har doim inson markaziga tayanadi. U nafaqat millat taqdirini, balki har bir yoshning shaxsiy hayotini ham ma'noli qilishni ko'zlaydi. Yoshning qalbida o'z yurti, tili, madaniyatiga nisbatan tabiiy mehr uyg'onmasa, u boshqa madaniyatlarning tashqi jozibasiga oson beriladi. Bugungi kunda ko'plab g'oyalar internet orqali tez tarqalayotgani bois, yosh ongda g'oyaviy raqobat kuchaygan. Milliy g'oyaning falsafiy mohiyati shundaki, u bu raqobatda o'z o'rnini yo'qotmaydi, aksincha, millatning o'zligini himoya qiluvchi g'oyaviy qalqonga aylanadi.

Agar chuqurroq qarasak, milliy g'oya yoshlar ongida uch yo'l orqali shakllanadi: tarbiya, tajriba va tafakkur. Tarbiya — bu avloddan-avlodga o'tadigan qadriyatlar tizimi; tajriba — yoshning hayotda o'zi ko'rgan, sinovdan o'tkazgan haqiqatlari; tafakkur esa — bu qadriyat va

tajriba ustida o'ylash, ularni tahlil qilish bosqichidir. Shu uchlik bir-birini to'ldirganida, g'oya yurakdan joy oladi.

Menimcha, bu jarayonda ota-ona, o'qituvchi va jamiyat bir-biridan ajralmas uch bo'g'in sifatida ishlashi zarur. Ota-ona — mehr va qadriyatni beradi, o'qituvchi — tafakkurga yo'l ochadi, jamiyat esa — amaliy muhit yaratadi. Shu uchta muhitda milliy g'oya so'z emas, hayot tarziga aylanadi. Masalan, o'qituvchi tarixni faqat sana va voqealar orqali emas, balki undagi insoniy fazilatlar, fidoyilik va iymon timsollari orqali yoritganida, yoshlar ma'naviyatni hayotiy qadriyat sifatida qabul qiladi.

Milliy g'oya falsafiy jihatdan insonni o'zlikdan yiroqlashtirmaydigan modernizatsiyani qo'llab-quvvatlaydi. Ya'ni, zamonaviy texnologiyalarni o'zlashtirgan yosh ham, o'z madaniy ildizini yo'qotmasligi kerak. Bu muvozanat bugungi davrda juda nozik masala. Chunki "modern bo'lish" deganda ba'zan g'arbona turmush tarzini to'liq qabul qilish tushuniladi. Aslida esa modernlik — bu tafakkurning yangilanishi, lekin ruhiy asosning saqlanishidir. Falsafiy yondashuvda milliy g'oya yoshlar ongiga ana shu fikrni singdiradi: yangilikni qabul qil, lekin o'zligingni yo'qotma.

Yana bir muhim jihat — bu milliy g'oyaning ijtimoiy birlikni mustahkamlovchi vazifasi. Yoshlarning ma'naviy yuksalishi ko'p hollarda ularning ijtimoiy faolligiga bog'liq. Agar yoshlar o'zlarini jamiyatdagi o'zgarishlarning ishtirokchisi deb bilsa, ular o'z harakatlarini g'oyaviy maqsad bilan bog'laydi. Masalan, ko'ngilli harakatlar, madaniy tadbirlar, ekologik tashabbuslar yoki ijtimoiy loyihalarda ishtirok etayotgan yoshlarning aksariyati o'z milliy g'oyasini amalda ro'yobga chiqaradi. Bu esa g'oyaning faqat nazariy emas, balki ijtimoiy-hayotiy shaklda yashashini ko'rsatadi.

Milliy g'oyaning falsafiy ildizi chuqurroq ko'rilganda, u insoniy borliq haqidagi umumiy tasavvurlar bilan ham bog'liq. Har bir xalqning ma'naviy yuksalishi — uning borliqqa munosabatida, tabiat va jamiyatni anglash tarzida aks etadi. O'zbek xalqining qadimiy falsafiy tafakkurida "vijdon", "or-nomus", "halollik", "fidoyilik" tushunchalari doimo markazda bo'lgan. Bugungi yoshlar shu qadriyatlarni zamonaviy til va ifoda bilan qayta talqin qilishni o'rganmoqdalar. Masalan, vijdon haqida endi nafaqat darslikda, balki ijtimoiy tarmoqlardagi shaxsiy bloglarda, qisqa videolarda, ijodiy chiqishlarda ham so'z yuritilmoqda.

Bu jarayon, bir qarashda, shunchaki yangilik bo'lib ko'rinsa-da, aslida milliy g'oyaning zamonaviy falsafiy shaklidir. Endi g'oya so'z emas, kontentga, ifoda uslubiga, madaniy maydonga aylangan. Shu bois yoshlar bilan ishlashda g'oyani ularga tanish usulda — vizual, hissiy va interaktiv shaklda berish kerak. Yoshlar g'oyani o'qib emas, his qilib qabul qilganida, u ularning ruhiyatiga kiradi.

Agar jamiyatda milliy g'oya hayotiy shakl kasb etsa, yoshlar orasida begonalashuv kamayadi. Fikrlar xilma-xilligi bo'lishi tabiiy, lekin g'oya ularni yagona maqsad — yurtni taraqqiyot sari olib borish fikrida birlashtiradi. Shu tarzda, milliy g'oya yoshlar uchun yo'naltiruvchi kompas, ma'naviy tayanch va hayot ma'nosining falsafiy ifodasiga aylanadi.

Xulosa va munozara. Yoshlarning ma'naviy yuksalishi haqida so'z yuritarkanmiz, eng avvalo, bu jarayonni tashqi ta'sirlar yoki tayyor nazariy sxemalar orqali emas, balki inson qalbi, ong va ruhiyatidagi o'zgarishlar orqali tushunish kerakligini ko'ramiz. Ma'naviyat insonning ichki haroratidir, u qanchalik baland bo'lsa, jamiyat shunchalik nurli yashaydi. Milliy g'oya esa ana shu haroratni uyg'otadigan, unga yo'nalish beradigan, hayotni ma'noli qiladigan ruhiy asosdir.

Milliy g'oya yosh ongda shakllanayotganda, u insonni avvalo o'zligini anglashga chorlaydi. Bu anglash jarayonida yosh kishi "men kimman?" degan savolni o'ziga beradi. U o'z tarixini, xalqining o'tgan yo'lini, bugungi hayotidagi maqsadni o'ylay boshlaydi. Shunda milliy g'oya shunchaki siyosiy tushuncha emas, balki ruhiy kompas, insonni yo'ldan adashmaslikka o'rgatuvchi hayotiy mezon sifatida namoyon bo'ladi.

Falsafiy jihatdan qaraganda, milliy g'oya — bu insoniyatning umumiy qadriyatlari bilan milliy o'zlik o'rtasidagi muvozanatdir. U insonni nafaqat vatanparvar, balki dunyoqarashi keng shaxs sifatida shakllantiradi. Chunki haqiqiy ma'naviyat chegaralarni toraytirmaydi, aksincha, ularni anglash orqali ichki mustahkamlikni yaratadi. Shuning uchun milliy g'oya va yoshlarning ma'naviy tarbiyasi o'zaro bir-birini to'ldiruvchi ikki yo'nalishdir: biri ildiz bo'lsa, ikkinchisi shox va bargdir. Ildiz bo'lmasa, daraxt quriydi; shox bo'lmasa, u o'sishni to'xtatadi.

Bugungi yoshlar orasida dunyoviy tafakkur kuchayib, texnologik tafakkur ustuvorlik qilayotgan bir paytda, ularning ma'naviy dunyosida ruhiy muvozanatni saqlab qolish masalasi dolzarb. Shu jihatdan milliy g'oya bu muvozanatni ta'minlaydigan asosiy omildir. U yoshlarni erkin fikrlashga o'rgatadi, lekin shu bilan birga, ularni axloqiy mas'uliyatdan uzoqlashtirmaydi. Bu esa har bir insonni o'z fikri, qarori va harakati uchun javob bera olishga o'rgatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Karimov I. Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch. – Toshkent: Ma'naviyat, 2008.
2. Qodirov A. Milliy g'oya falsafasi. – Toshkent: O'zbekiston, 2016.
3. Husniddinov Z. Ma'naviyat fenomeni. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2021.
4. Yo'ldoshev H. Milliy ong va falsafiy tafakkur. – Toshkent: Ma'rifat, 2020.
5. Fayzullayev A. Yoshlar va ma'naviyat: ijtimoiy-falsafiy tahlil. – Toshkent: Iqtisodiyot, 2022.
6. Abdullayev Sh. Milliy qadriyatlar va tarbiya tizimi. – Samarqand: Zarafshon, 2019.